

Enkel besøksstrategi for Måstadjellet landskapsvernområde og naturreservat

1. Innledning

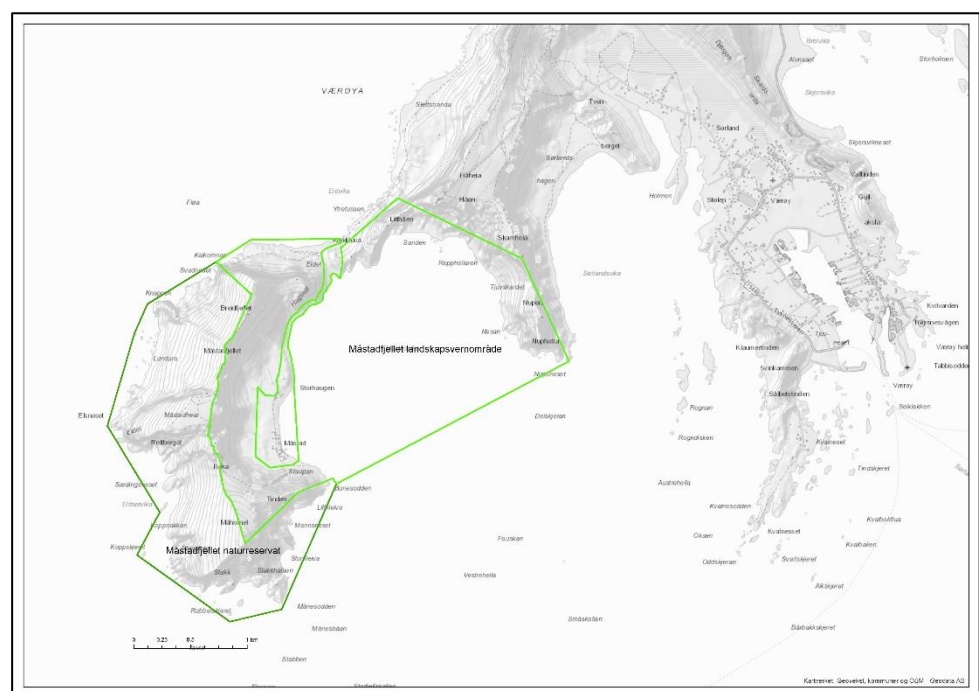
Måstadjellet naturreservat og landskapsvernområde ligger sørvest på Værøya.

Naturreservatet omfatter yttersida av Måstadjellet. Grensa mellom naturreservatet og landskapsvernområdet følger stien til Breifjellet. Landskapet går bratt opp fra sjøen og det er ikke mulig å følge strandlinja rundt området. Fuglefjellene ligger på yttersida med blant annet lundeura i nord. Måstadjellene har store grassbakker på toppen. Midt oppå fjellet ligger Måstadheia som er et tilnærmet flatt heiområde med gress.

Landskapsvernområdet omfatter områdene rundt hele Måstadvika og opp mot Måstadjellet. I tillegg er Eidet og deler av yttersida av Værøya en del av landskapsvernområdet. Den gamle bebyggelsen på Måstad, deler av innmarka og stien/kjerreveien fra Eidet til Måstad ligger utenfor verneområdet. Måstadvika er den største av de 3-4 buktene på sørøstsiden av Værøya. På nordøst-siden av bukta ligger Sanden eller Puinn Sanden som det også kalles. Her er det blåst sand oppover i lia i et meget bratt sanddyneområde. Fjellsidene rundt Måstadvika har gress helt til topps.

I Måstadjellet naturreservat er det ferdselsforbud i hekkeperioden for sjøfugl, men det er det ikke i landskapsvernområdet. Det er derfor viktig med lett tilgjengelig informasjon for både folk på Værøy og tilreisende, samt kanalisering av ferdsel langs eksisterende stier i de mest sårbare områdene.

Figur 1. Oversiktskart over Måstadjellet landskapsvernområde og naturreservat

2. Kunnskapsgrunnlaget

Måstadjellet landskapsvernområde er vernet for å bevare et egenartet natur- og kulturlandskapsområde, sikre zoologiske, geologiske og kulturhistoriske element som er med på å gi området dets særpreg, og de botaniske forekomstene i tilknytning til Sanden.

For Nykan naturreservat er det viktigste med vernet å ivareta et verdifullt kystområde, med det naturlig tilknyttede plante- og dyreliv. Spesiell verdi er knyttet til områdets funksjon som hekkeområde for en rekke fuglefjellsarter.

2.1 Sårbare verneverdier

Dyreliv

Naturreservatet er i hovedsak viktig for hekkende sjøfugl, men store kolonier av lunde og tidligere også krykkje. I tillegg har området hatt bestander av lomvi, alke og havhest. Tidligere hekket det 70 000 par lunde her, men bestanden er sannsynligvis under 30 000 i dag. I tillegg er det fortsatt mindre kolonier med krykkje og alke i reservatet. Området har dessuten faste forekomster av sjeldne og til dels trua rovfuglarter. Sjøfuglbestanden i Værøy har ikke vært overvåket, men bestandsestimatene er gjort ut fra kjente overvåkingslokaliteter.

Landskapsvernområdet har tidligere hatt noe hekking av lunde og alke, men disse koloniene er sannsynligvis utgått i dag. Måstadbukta er viktig for sjøfuglene i forbindelse med rasting og beiting.

I forhold til dyrelivet er det vår og sommer som er den sårbare perioden og spesielt hekkeområdene og beite-/rasteområdene for sjøfugl og rovfugl. De viktigste hekkeområdene ligger i naturreservatet og er i hovedsak skjermet fra ferdsel. I landskapsvernområdet er spesielt Måstadbukta et viktig beite- og rasteområde i hekkeperioden og sjøfuglene er sårbare for motorferdsel her både vår og sommer.

Naturtyper

Naturtypen i naturreservatet er i hovedsak fuglefjell, mens det er større variasjon i landskapsvernområdet. Her er det både naturbeitemark, strandeng og enkelte partier med fuglefjell.

Kartlagte naturtyper har vegetasjonen dominert av gress og har i utgangspunktet god slitestyrke og er ikke spesielt sårbare for slitasje. Unntaket er fuglefjellenger med lundeganger eller/og der det er bratt.

Kulturminner

Måstadjellet landskapsvernområde har flere automatisk fredete kulturminner på Eidet. Her er det ca. 10 freda hustufter fra yngre steinalder til yngre jernalder. Kulturminnene knyttet til Eidet og Måstad er ikke vurdert som sårbare for ferdsel. I tillegg er det svært sårbare kulturminner i landskapsvernområdet som ikke tåler ferdsel.

Yngre kulturminner er ikke automatisk fredet og er i liten grad kartlagt eller stedfestet på Eidet. Rundt Måstad er det enkelte yngre kulturminner innenfor landskapsvernområdet.

2.2 Besøkende

Det er en økende mengde turister som kommer til Værøy og vil utover til Måstad, men området har ikke samme presset som resten av Lofoten. Det finnes ikke detaljert oversikt over hvor mange besøkende som er på Værøy i løpet av ett år, men kommunens beliggenhet og størrelse gir en naturlig begrensning i antall besøkende.

Til fots

Fra Nordland til Måstad går det en gammel sti som delvis er opparbeidet til kjerrevei. Det går også en opparbeid sti videre fra Måstad og opp på Måstadjellet (se kart, figur 1 og 9). Den ble tidligere benyttet i forbindelse med fangst og utmarksslått og kan være etablert allerede ved tidligere bosettinger på Måstad. Stien følger fjellryggen sørover til Måhornet og nordover til Måstadheia og Breidfjellet og benyttes av både lokalbefolkning og turister, selv om hovedaktiviteten foregår fra Nordland til Måstad.

Grensen mellom landskapsvernområdet der det ikke er ferdselsforbud og naturreservatet som har ferdselsforbud, er opprinnelig trukket mellom Måstadtoppen, Reka, Måstadjellet og Breidfjellet. Dette førte til at deler av stien fra Måstad til Måstadheia lå i naturreservatet og hadde ferdselsforbud. Stien er delvis oppbygd i terrenget (figur 2 og 3) og ferdsel vil ikke medføre slitasje i verneområdene. Det er derfor gjennomført grenseendring slik at hele stien nå ligger i landskapsvernområde (se figur 9).

Figur 2 og 3. Tydelig opparbeidet sti fra Måstad til Måstadheia og Breiddidnen

Figur 4 og 5. Måstadheia (t.v.) er flat og åpner for ferdsel utenfor sti. Lundeura (t.h.) er brattere og mindre tilgjengelig for ferdsel utenfor sti

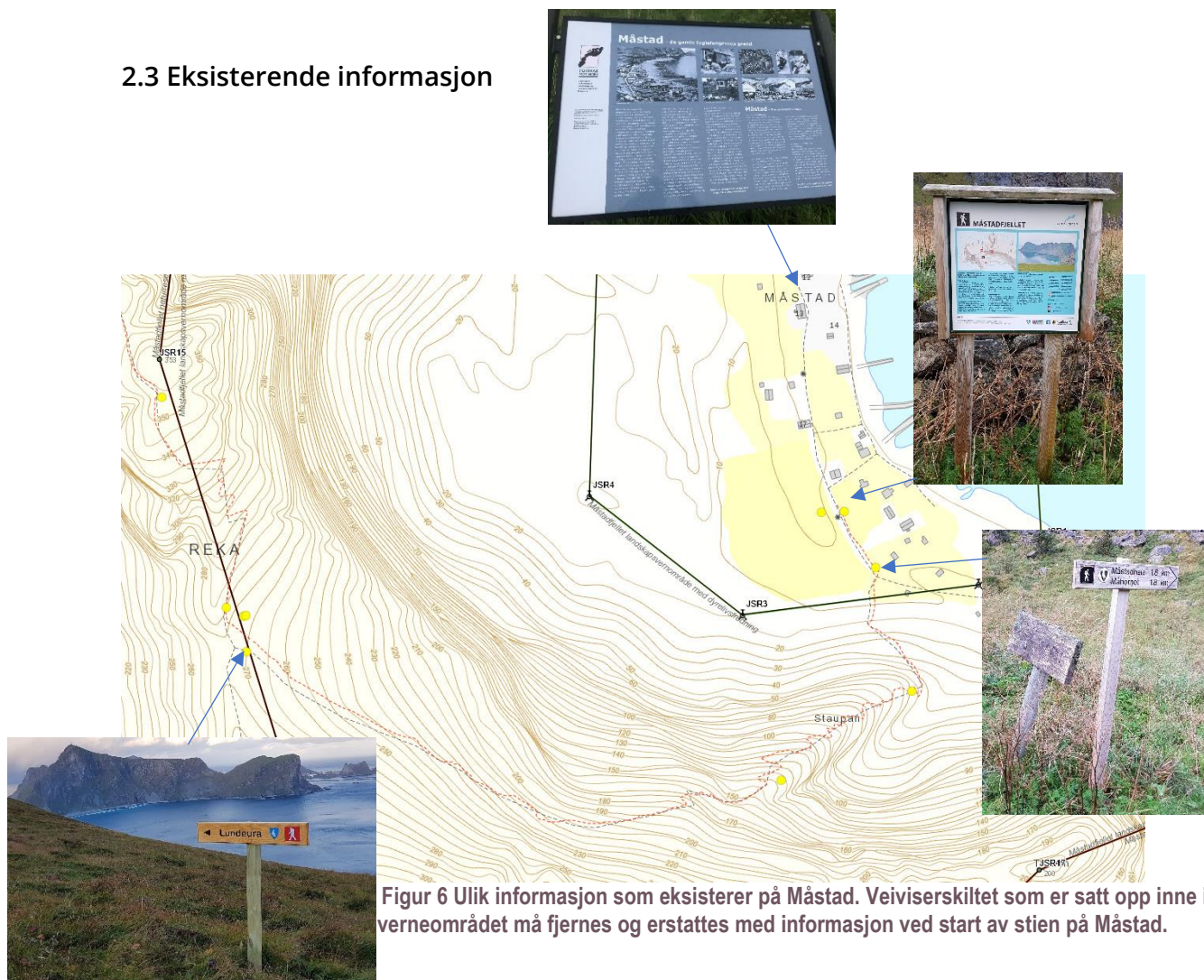
Båt

I dag er det endel ferdsel med motorbåt i hekkeperioden i Måstadbukta. Det er både fritidsbåter, fiske og organiserte turer med ribb. Lokalbefolkningen går stort sett med båt langs land inn til Sanden eller over til Måstad. Det er i tillegg bekymring for økt bruk av vannskutere i området, selv om bruk av vannskuter ikke er tillatt å bruke i Måstadbukta. Vannskutere holder stor fart og beveger seg i områder som er viktig for fugl da vannskutere ikke er begrenset av dybde på samme måte som en båt. Bidrar til store forstyrrelser for sjøfugl.

Cruiseturisme er en økende utfordring også på Værøy. Flere skip ankret i 2018 opp i Måstadbukta og fraktet turister rundt i området med rib, blant annet Silver Sea. De har liten kjennskap til lokale forhold, bruker mange rib samtidig og gir en betydelig økt samlet belastning på området.

I tillegg til de reguleringer som er omtalt i forvaltningsplan for landskapsvernområdet er det viktig at båtførerne tar hensyn til fugl som ligger på havet og unngår å skremme opp fugl ved å kjøre gjennom flokkene. Slik uforutsigbar kjøring vil være belastende for beitende og rastende fugl. Samlet vil denne aktiviteten være stressende for en allerede presset sjøfuglbestand og det er viktig at det blir informert.

2.3 Eksisterende informasjon

Det er utarbeidet plakater knyttet til turstier og kulturminner i regi av kommunen og Nordland fylkeskommune (se figur 6). Disse er blant annet plassert på Måstad på tretavle og arkeoplantavle og på vegg på servicebygg på Nordland. Det har tidligere vært montert opp informasjonsplakat om verneområdene på Værøy, men denne må oppdateres og skiftes ut. Det er i løpet av 2018 satt opp veiviserskilt til Lundeura inne i landskapsvernområdet. Det er spesielt viktig at informasjon om denne stien er ensartet og med fokus på hvor ferdsel er tillatt.

3. Mål

Målet er at besøkende skal lære om fuglefjellene, hvor de kan og burde gå og hvordan hensynsfull ferdsel med båt best foregår.

For fugl og andre dyr er målet at ferdsel i området ikke skal redusere overlevelse og reproduksjon. For kulturminnene er målet at ferdsel ikke skal være til skade.

4. Tiltaksplan for Måstadjellet landskapsvernområde og naturreservat

4.1 Plakater og informasjonstavler

Det er turistinformasjon på fergetermin og ved rådhuset. Her er det ønskelig å informere om verneområdene. I burde det det informeres på servicebygget på Nordland der stien til Måstad starter og der båttrafikke starter. Det skal benyttes plakater montert på vegg (A3 og 500x700mm). Avtale om plassering må gjøres med grunneiere.

De aktuelle temaene knytter seg til:

1. **Fuglefjellene** - Hovedfokus på fuglefjellene og artene der. Stort kart som viser fuglefjellene og områder med ferdselsforbud.
2. **Sårbare områder** - Hva skjer når fugl blir forstyrret i hekkeperioden. Hensynsfull ferdsel i båt. Båndtvang hele året.

For sårbare kulturminner i landskapsvernområdet er det foreløpig ikke ønskelig å informere for å skjerme kulturminnene.

Tabell 1: Lokalisering av informasjonspunkt på Værøy knyttet til Måstadjellet landskapsvernområde og naturreservat

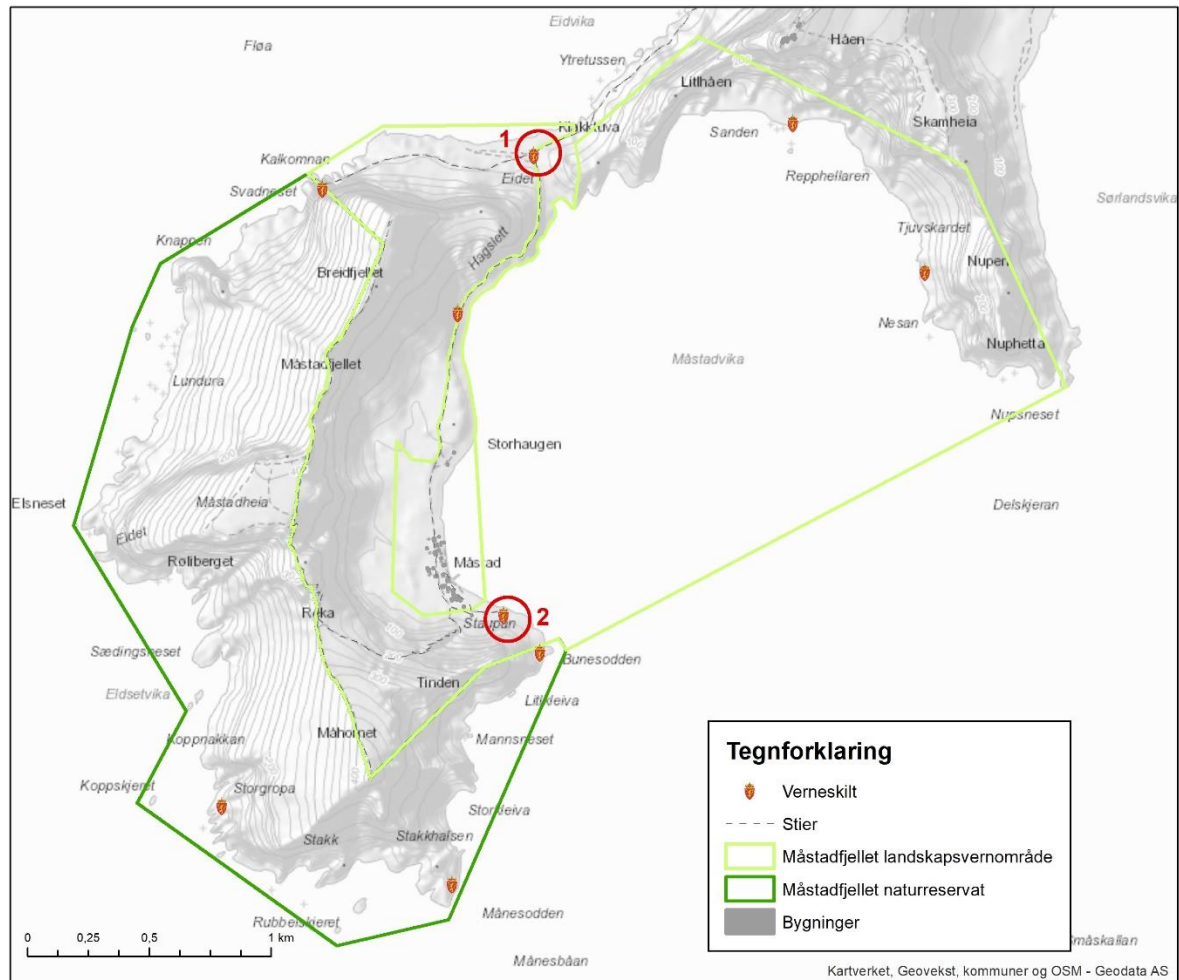
Lokalisering	Plakatstørrelse	Feste	Tema	Antall
Rådhus og butikk	500x700mm	Vegg	Fuglefjellene	2
Fergekai	500x700mm	Vegg Servicebygg?	Fuglefjellene	1
Nordland	500x700mm	Vegg, Servicebygg?	Fuglefjellene	1
Småbåthavn/utleie/rib	A3		Hensynsfull ferdsel	5

4.2 Verneskilt

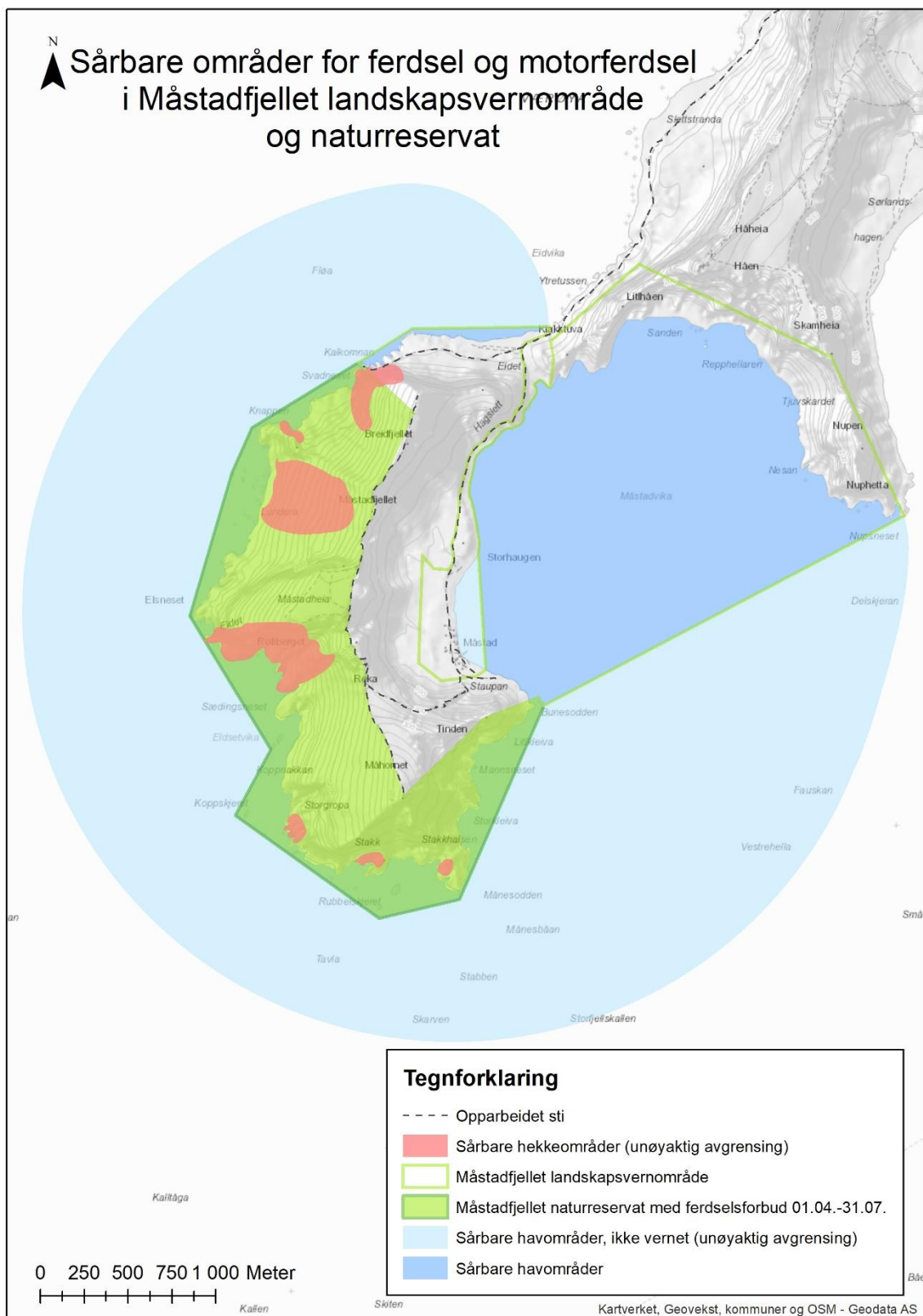
Verneskilt består av verneform og kan ha underskilt som informerer om restriksjoner for området. De plasseres ved vernegrensene, spesielt i områder med ferdsel. I landskapsvernområdet er det behov for å flytte enkelte skilt som står feil og kan føre til misforståelser. Flytting av skiltene gjøres av Statens naturoppsyn på bestilling fra forvaltningsmyndighet.

Figur 7: Eksempel på verneskilt

Figur 8. Oversikt over eksisterende verneskilt og behov for nye pr 01.12.20.

1. Verneskilt for landskapsvernområde må flyttes til sti. Ikke synlig i dag.
2. Verneskilt for landskapsvernområdet som står utenfor verneområdet.

Figur 9. Sårbare områder for ferdsel og motorferdsel både i og utenfor verneområdene. Opparbeidet sti fra Måstad går delvis i naturreservatet. Sårbare kulturminner i landskapsvernområdet er ikke kartfestet for å skjerme for ferdsel.